

*Сивак Ю. М. курсант 2-го курсу
факультету № 1 Львівського
державного університету внутрішніх
справ;*

*Науковий керівник – Пряхіна Н. О.,
доцент кафедри соціальних дисциплін
Львівського державного університету
внутрішніх справ, кандидат
психологічних наук, доцент*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СХИЛЬНОСТІ ДО ВЖИВАННЯ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ ПІДЛІТКАМИ З НЕБЛАГОПОЛУЧНИХ СІМЕЙ

Наркотики відомі людству з незапам'ятних часів. Древні джерела свідчать про те, що наркотики вживалися в Месопотамії, Єгипті, Індії, Китаї за півтори тисячі років до нашої ери. Першими наркотиками були продукти опіумного маку та індійської коноплі. Вживання наркотиків, за загальним правилом, було долею «нижчих верств».

До поширених наркотичних речовин відносяться: морфій і героїн – алколоїди опіуму; гашиш (анаша, план, марихуана); стимулюючі засоби, що володіють ефектом збудження нервової системи; кокаїн - алколойд рослини коки тощо [2].

Найбільш вразливою масою дітей, яких залучають до вживання наркотиків є вихідцями з неблагополучних сімей, адже сім'я – це невелика соціальна група, до якої входять поєднані шлюбом чоловік і жінка, їх діти (власні або усиновлені), кровні родичі, інші особи, пов'язані родинними зв'язками з подружжям. Вона забезпечує соціалізацію людини, самореалізацію особистості, захист від проблем, сприяє формуванню особистості з усталеною поведінкою [1, с. 22].

А неблагополучна сім'я – це сім'я, яка через об'єктивні або суб'єктивні причини втратила свої виховні можливості, внаслідок чого в ній виникають несприятливі умови для виховання дитини.

До неблагополучних належать:

1. сім'ї, де батьки – алкоголіки, наркомани – ведуть аморальний спосіб життя. У таких сім'ях формування дитини спотворюється. Вона

народжується слабкою, хворобливою, страждає на нервово-психічні захворювання, росте без турботи, опіки, не має найнеобхіднішого;

2. сім'ї асоціальні. Члени конфліктують з морально-правовими нормами суспільства, схильні до правопорушень;

3. сім'ї конфліктні. У них відбуваються постійні конфлікти між батьками і дітьми, що проявляються у сварках, суперечках, взаємних образах, грубоствах, навіть бійках. Виникають такі сім'ї через брак у взаємостосунках між батьками взаєморозуміння, взаємодопомоги, щирості, морально-емоційної вихованості. Тут панують грубість, чвари, взаємні погрози, стійке незадоволення, що призводить до сімейної кризи. У дітей формуються підвищена збудливість, страх, невпевненість у своїх силах. Нестачу позитивних емоцій вони компенсують пошуком їх у вуличних компаніях, бродяжництві, вживанні алкоголю, наркотиків;

4. сім'ї неповні. У них дитину виховує один з батьків, переважно матір. Виникають вони здебільшого внаслідок: розлучення подружжя, смерті одного з батьків, позбавлення батьківських прав тощо. У таких сім'ях спілкування з дітьми збіднене, часто вони відчувають труднощі побутового характеру, психологічний дискомфорт, тому нерідко їм не вистачає врівноваженості, доброзичливості, натомість виявляють надмірну роздратованість, байдужість;

5. сім'ї, зовні благополучні. Систематично припускаються серйозних прорахунків у сімейному вихованні через низьку педагогічну культуру та неосвіченість (сім'ї, де взаємостосунки з дітьми є формальними; відсутня єдність у вимогах до дитини, наявні бездоглядність, надмірна батьківська любов або суворість у вихованні, застосовуються фізичні покарання тощо);

6. сім'ї соціального ризику. Це – соціально незахищені сім'ї, які потребують соціальної допомоги та підтримки (малозабезпечені, багатодітні, з дітьми-інвалідами, батьками-інвалідами, неповні). Вони не можуть повноцінно виконувати свої функції внаслідок складних соціальних умов [2].

Психолого-педагогічними і соціальними чинниками ранньої наркотизації в сучасній Україні є:

- збільшення «проблемних» сімей, де батьки (один з батьків) або інші родичі зловживають алкоголем чи вживають наркотичні речовини (деякі опитані підлітки засвідчили, що вперше отримали наркотик від одного з батьків, а 7% респондентів віком 16 – 17 років мають старших братів чи сестер, які курять марихуану або гашиш);

- погіршення психологічного клімату в сім'ях, конфлікти, сварки, непорозуміння внаслідок зростання соціально-економічних негараздів, що передусім позначається на взаєминах батьків і дітей, спричиняють їх емоційну віддаленість один від одного;

- відсутність чіткої цілеспрямованості у житті молоді, песимістичне ставлення до своїх життєвих перспектив, високий рівень молодіжного безробіття, суттєві фінансові обмеження багатьох молодих людей щодо якісного професійного навчання та здобуття вищої освіти тощо [4, с. 22].

Захистити дітей від сімейного неблагополуччя може система регулювання сімейного виховання. Організацію допомоги батькам, якщо вони мають бажання нею скористатися, здійснюють вчителі, школа на основі формування стосунків співробітництва, взаємодопомоги, взаєморозуміння [4, с. 76].

Згідно з даними Міністерства внутрішніх справ України 152 тис. осіб були взяті на облік поліцією за порушення, пов'язані з незаконним обігом наркотиків. Серед них ті, хто використав наркотики не для медичних цілей (як наркозалежні, так і не наркозалежні люди) [3].

За статистичними даними майже 90% наркоманів – молоді люди віком до 30 років, з них кожна четверта – жінка. Тенденцію зниження вікової межі наркоманії в Україні підтверджують соціологічні дані [3].

Отже, вживання наркотиків широко доступне і поширене явище серед населення, а особливо молоді. Основними ж причинами поширення наркотиків є соціальні потрясіння у країні, політична нестабільність, корупція, правовий нігілізм, безробіття, при яких найуразливішою верствою населення є молодь, яка ще не готова винести незгоди життя, самореалізуватися, самоствердитися, і певна частина її шукає порятунку в наркотичному дурмані, а також низький рівень знань про негативний вплив наркотиків на здоров'я та життя людини. Соціальна незрілість, безвідповідальність, легковажність, бажання отримати задоволення, ейфорію є основними причинами вживання наркотичних і токсичних речовин. А також наївні думки про те, що в будь-який момент можна кинути вживати наркотики та забути про їх існування.

Список використаних джерел:

1. Наркотики и яды: Психodelики и токсические вещества / Сост. В. И. Петрова, Т. И. Ревяко. – Мн.: Литература, 2002. (Энциклопедия преступлений и катастроф).

2. [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<http://www.ebk.net.ua/Book/synopsis/pedagogika/part6/049.htm>.

3. [Електронний ресурс] – Режим доступу:
http://svatovo.ws/family/psychological_help_drugs2.html.

4. Оцінка можливостей розвитку в Україні програм профілактики в середовищі споживачів ін'єкційних наркотиків / О. М. Балакірева (наук. кер. проекту), М. Ю. Варбан, О. О. Яременко, Л. І. Андрушак, О. Р. Артюх. – К.: Центр „Соціальний моніторинг”, 2010. – 124 с.